

6. Лесик В. Філософська концепція поеми «Мойсей» / В. Лесик // Дзвін. – 2000. – №8. – С. 148-151.
7. Мельник Я. Іван Франко й *biblia arosyurpha* / Я. Мельник. – Львів : Вид-во Українського Католицького Університету, 2006. – 198 с.
8. Франко І. Твори в трьох томах / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 672 с.

The article deals with problems of the I. Franko's world vision, in particular, emphasis on the role of biblical truths in life and creation of writer. The author draws attention to the problem of the leader as an idea-ethic complex in I. Franko's artistic world.

Key words: biblical truths, image and motifs, spirit, leader, mission, spirituality, morality.

Отримано: 03.03.2015 р.

УДК 821.111-3.09

Л. П. Расевич

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ГЕРОЇЗАЦІЯ СИЩИКА У КОНАН ДОЙЛЯ НА ТЛІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА РЕДУКЦІЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ

У статті досліджено проблему героїзації образу Шерлока Холмса на тлі редукції християнської концепції людини в новітньому суспільстві. Водночас («ідеальний сищик» Конан Дойля є втіленням індивідуалістичного духу Модерну, не позбавлений ніцшеанських рис, і тому аналіз цієї психоісторичної моделі у порівнянні з християнським ідеалом (конкретно – висунутою І. Огієнком концепцією «діяльного християнства») дає новий вимір для прочитання задуму письменника.

Ключові слова: детектив, герой, криміналізація, морально-релігійна криза, християнська концепція людини, ніцшеанство.

Тема злочину, яка формується в найближчих надрах культурно-літературної творчості, є однією зі сторін проблемно-смыслові дихотомії *злочин/покарання*, де зло передбачає існування певної протидійної сили. Зі стрімким розгортанням процесів урбанізації, характерних для ХІХ століття, загострилась тема криміналізації. Зі становленням у ХІХ столітті наукової соціології та криміналістики тема злочину стає сферою постійного наукового інтересу, а на тлі загальної дегуманізації та відповідного наростання суспільної тривожності оформлюється як самостійний жанр детективна література – синтез пригодницького та героїчного начал з яскравим і неординарним образом героя-сищика, людини непересячених розумових здібностей. Це відповідало психологічній потребі в героєві-захисникові, який може бути сигніфікований як суперобраз Рятівника, що найбільш розгорнуто проаналізований у Дж. Кемпбелла, який вирізвив у міфах народів світу два наскрізних мотиви – створення світу та становлення особистості [4]. Власне, за Юнгом, це архетип Ініціації, в ході якої формується власне Я; особливо підкреслював Юнг значення для європейської культури образу Христа як архетипу Самості [13]. Дійсно, якраз християнство сприяло формуванню цінності особистості, піднесло моральний авторитет ідеї Закону і загалом сприяло формуванню ідеї захисту прав людини [1].

Для досліджень зарубіжних авторів тема перетину детективної літератури із релігійним світоглядом не є новою: на цьому проблемному аспекті зосереджують

увагу Л. Франк [16], М. Палмаро [17], Р. Пауль [18] та ін. До прикладу, М. Палмаро епаує громадськість заявами, що увесь цикл шерлокіани – це не що інше, як перелишоване Євангеліє, де в образі Холмса достеменно вбачається образ новочасного Христа. Такі заяви хоч і є більш сенсаційними, ніж науково аргументованими, проте заслуговують на увагу: не в плані абсолютного змістового отожднення, а в плані попуку суголосних ідей, наскільки це відповідає теорії З. Фройда про «прадавнє переживання» [13, с.86]. Ореол героїзму, співвідносний з образом детектива, на рівні колективного несвідомого апелює до споконвічної потреби людства у заступникові – вищому раціоналізаторському і об'єктивному регуляторному механізмові в умовах розхитаності підвалин життя, своєрідному дамокловому мечеві для боротьби із соціальними деструктивними силами («Над головами легковажними, безвідповідальними, дрімотними, надутими і зверхними повинен зримо вісити дамоклів меч: він рятує» [12, с.6]). У героїчному аспекті образу детектива наявні точки дотику як з християнською концепцією людини-спасителя (сюди додаються присутні також релігійні паралелі із концептами «всевидячого ока» і «каральної руки»), найвищим виявом якої став образ Ісуса Христа як месії-боголюдини, так і з новочасною філософією ніцшеанської надлюдини, яка в центр уваги поставила концепт волі як джерело домінування над масою, що багато в чому суперечить християнським цінностям, які пропагують рівність усіх людей перед Богом¹. Проте в контексті образу Холмса християнський і ніцшеанський світогляди знаходять певну смислову рівновагу: експліцитно Холмс рідко виявляє свою релігійну позицію, він більше християнин не за життєвими переконаннями, а за семантикою вчинків, а ніцшеанські тенденції в зображенні образу Холмса не набувають тієї антисоціальної войовничої сили, якою часто позначені праці Ф. Ніцше, рішуче розвинуючи стратегічно важливі для соціуму міфи. Холмс вільний від колективно нав'язуваних догм: те, що в його життєвих принципах суголосне моральним устоям суспільства, має семантику апостеріорного вибору, в результаті чого набуває ще більшої ідейно-смислової ваги.

Образ сищика у проекції часу ефективно формував міф рятувника. У контексті твору ж картина постає як дещо суперечлива: хоч автори і позиціонують своїх героїв як носіїв «вищого знання», все ж іманентно ідею паначеї від криміналу в них не закладено, хоч колізії масової читацької інтерпретації, звичайним

¹ Тут важливим є внести ясність у біблійний концепт «маси»: І. Огієнко та Є. Сверстюк, наприклад, у своїх дослідженнях Біблії постійно наголошують саме на цінності окремої людини, а не маси, оскільки саме людину, а не масу створив Бог; маса ж цінна настільки, наскільки цінною у ній є кожен окремий індивід. У цьому контексті вибрана із маси людина, яка своїми вчинками найбільш уподібнюється Богові, претендує на роль проводиря (щоб допомогти іншим, а не насадити їм свою волю з метою маніпулювання та фактичного, матеріально вигідного домінування в соціумі, оскільки «...серед усього, над чим паує людина, не названа саме людина», «...не названа, бо Бог створив її вільною, дав їй повну свободу» [10, с.29-30]). Через служіння соціуму індивід в християнському сенсі ще більше уподібнюється Богові («Господь створив світ не механічно, але з наперед поставленою величною ціллю: заселити світ цей Своїми Подобами й Своїми Образами. Мало цього, Він постановив віддати весь світ цій Богоподібній людині» [10, с.31]). Такий християнський бік розуміння образу детектива – як людини внутрішньо хай і вищої від маси, проте яка не демонструє свою зверхність і служить на благо людської пастви, врегульовуючи конфлікти, відновлюючи справедливість, проте сама не прагне наживи і збагачення за рахунок цього. Це уявлення має ідеальний характер, його внутрітекстова реалізація як варіант не утопічний, але асоційований з максимально достовірною реальністю типово художньою моделлю дійсності детективного жанру вносить свої конкретно-життєві та співвідносні в індивідуально-авторським розумінням корективи.

механізмом якої є міфологізація дійсності (дотична до понять ідеалізації та гіперболізації), конкретно щодо образу Холмса демонструють аномальну віру у всесильність останнього в масштабах реального, і навіть сучасного нам, темпорального простору, що відповідає інтеріоризаційній функції міфа. Тобто те, що людством перетворено на міф, є замаскованою відповіддю колективної психіки на процеси, що його хвилюють: «Можна сказати, що зародження фантастичних уявлень про оточуючий світ – це захисна реакція психіки на появу негативних емоцій – незадоволеної цікавості і страху» [5, с.27].

Криміналізація життя в сучасному світі тільки наростає, що пов'язується із загальним станом «нинішнього, всуціль здеморалізованого світу» [10, с.27], кризою особистісної свідомості перед лицем світових загроз («Людина. Маленька. Самотня. Оголена» [12, с.68]). Перманентна потреба людства у міфів рятівника, якому в соціально-кримінальному змістовому плані якнайкраще відповідає образ Шерлока Холмса, котрий уже майже півтора століття сприймається як реальна історична постать, причому досі жива (т.зв. феномен «великої гри», або «Holmesian game»), спричиняє тривку актуальність, безпрецедентну в межах літературного культурогенезу популярність образу Холмса¹, який в контексті бахтірського «великого часу» за багатьма семантичними показниками став вікторіанським варіантом образу Христа та на масовому психологічно-символьному рівні «в кінці другого тисячоліття» протистоїть архетипному образу Пилата як «найживучішого», за Є. Свертюком, зі «співучасників Христової драми». Тобто тій людській силі, яка виявляє себе «холодною і байдужою до драми» (аспект знехтуваності соціуму в непересічних здібностях Холмса, наприклад, в його образі руйнує іманентну маску відчуження): «Він знає правду, але це ні до чого не зобов'язує. Він зневажає юрби, але прислуховується до них. Він виконує чужу волю й умиває руки» [12, с.76]. На протиположному Конан Дойль пропонує інший сценарій, розігруваний образом зовнішньо холодним (наскільки це вимагає домінування раціонального над чуттєвим), проте не байдужим, який знає правду і ділиться її секретами (методологічні розвідки Холмса, якими він ділиться із соціумом, як то робить Христос, ділячись із паствою секретами християнського благочестя і мудрості в проповідях; паралелі можна проводити і між нотатками Ватсона, які сам Холмс постійними критичними заувагами прагне вдосконалити до рівня науково-методологічного трактату, та донесенням Христового вчення через апостолів); який на ментальному рівні самоусувається від юрби і живе згідно з власними уявленнями про світ (яке, втім, не суперечить провідним вікторіанським ідеологічним концептам), але виконує виятково свою волю і зберігає за собою пріоритет відповідальності за власні вчинки.

Підрунтя для інтерпретації образу Холмса як викоринювача соціального зла і несправедливості було підготовлене ще в контексті вікторіанського соціуму, коли стала очевидна криза усіх досі знаних стримувальних засобів проти насилля, які мали здебільшого морально-релігійний характер і концентрувались у «живучому переконанні, що «доброю поведінкою можна досягти пляхом соціокультурного тиску на особистість, схильну до порушення устоїв» (нав'язуваний концепт «морального стримання» (moral restraint) [20, с.42]), а також власне важкою дією закону. Суттєве порушення авторитету християнської моралі в сучас-

¹ Детективний цикл Конан Дойля про Шерлока Холмса – це друга після Біблії літературна пам'ятка, яка видавалась стільки разів і стількома різними мовами. Цікавим є той факт, що термін «Санон», який застосовується англійськими дослідниками щодо холмсіани, є не чим іншим, як алюзією на біблійський канон («sanon of the Scripture»), і ввійшов у вжиток саме з легкої руки науковців, які вивчали Біблію.

ну Холмсові історичну епоху мало своїм наслідком не тільки дегуманізацію людини, що особливо гостро показало себе в злочинності (на цей час припадає, до прикладу, діяльність Джека-Різника, ряд інших гучних серійних злочинів), це також підірвало підвалини функціонування держави, а надто після того, як Ф. Ніцше відверто заговорив про релігію і мораль як засоби потужного маніпуляторного впливу на свідомість людини, коли в результаті засвоєння насаджуваних морально-релігійних догм людина перетворилась на зомбований «гвинтик»: «... інтерес влади-опікуна та інтерес релігії ідуть рука об руку, так що коли починає відмирати остання, розхитується і основа держави» [8, с.316]. Як зазначають Дж. Ровботам та К. Стівенсон, «вираження морального боку грубих порушень закону», що супроводжувало «період соціальної паніки» наприкінці XIX століття, «привело до висунення думки, що потрібно залучити певні екстраординарні засоби для боротьби з цією кризою, щоб запобігти остаточному нівелюванню «позитивних» соціальних впливів» [19, с.145]. Одним із таких засобів вважали, зокрема, пресу – джерело формування громадської думки. Дослідники помічають чітку стратегію у періодиці того часу, яка полягала у тому, щоб через постійну концентрацію уваги на криміналі та злочинах, зокрема на тій деструктивно-руйнівній силі, яку вони собою уособлюють, «сфокусувати увагу публіки на окремих соціальних страхах і побоюваннях» і зробити це засобом превентивного виховання проти асоціальної поведінки [19, с.139]. Через спрямованість холмсіани «у великі маси», небувало за кількістю читачьку аудиторію¹ ідейний зміст детективного жанру теж можемо співвіднести із антикримінальною патетикою вікторіанської преси. Так образ Холмса, сильний як в художньому, так і в іміджево-сугестивному плані, став одним із «екстраординарних засобів» проти стрімкого росту насилля.

Ідейно-сюжетна організація оповідань про Холмса дозволяє його образу реалізувати виділені Р. Паулем християнські підмурівки детективу. Функціонування сипчика нагадує варіант-проекцію «Божої волі», яка в соціальному плані знаходить свій вияв у законах як втіленні найвищої влади в суспільстві. За словами Л. Франка, «надприродна сила детективу полягає у зданості» втілити в життя (модель дійсності твору) припущення, що «закон управляє не тільки усіма природними явищами, але й роботою людського мозку» [16, с.14]. Демонстрація фактичних успіхів детектива, а також послідовна реалізація автором іміджу винятковості Холмса виступають ефективними міфогенними факторами, тим більш результативними, що міф – це не тільки те, «... що з раціонального погляду є напівправдою, перебільшенням, випередженням подій», але насамперед те, «що з емоційного погляду є правдою» [11, с.4]. Як зазначає Л. Павлок, «свідомо сприймач інформації прагне до «об'єктивності», підсвідомо ж хоче емоційної правди» [11, с.4]. Так само і все християнство побудоване не на раціоналістичних переннях, а на «емоційній правді», тобто вірі, навіть у моментах, коли принцип віри суперечить принципу розуму. Образ Холмса врівноважує новочасні критерії духовного (християнського) та матеріального (раціоналістського). Християнська концепція людини в образі Холмса набуває дедалі більшої актуальності в умовах наукового прогресу, коли світовідчуття людства позначене ідейно-світоглядними дисонансами, а християнські цінності залишаються тим самим непроминальним, за що людина хапається як за джерело порятунку, адже історія засвідчує, що «стан духовності суспільства фактично ніколи не визначався його господарсько-технічним рівнем», і «різним епохам завжди були властиві значні диспропорції матеріального і

¹ Після публікації «Останньої справи Холмса» 20 тис. читачів «Strand Magazine» відмовились передплатувати журнал: можна тільки уявити, яка була їх загальна кількість.

духовного» [2, с.95]. Тому чим стрімкіше відбувається технологізація, тим очевиднішим стає метафізичне збіднення: «Ми переживаємо історичний час, коли люди гарячково шукають якоїсь більшої провідної ідеї, – і не знаходять її. Душа наша прагне Святої Ідеї» [10, с.89].

Холмс задовільняв соціальний запит на героя подібного зразка із самого часу свого виникнення, коли соціально-світоглядні умови пізнього вікторіанства потребували образу, який би втілював усі новочасні концепти (тобто не був відірваний від культивованої теми науково-технічного прогресу в різних сферах), відповідав ідеї сильної волонтаристської особистості не шопенгауєрського зразка, для якого життя – це страждання, а зразка ніцшеанського, девооптимістичного, прогресивного, із сильним внутрішнім стержнем, оскільки тільки сильна людина може повести за собою інших, стати прикладом, об'єктом не співчуття, а захоплення. В той же час образ не мав суперечити все ще сильній принаймні у формально-ідеологічному плані вікторіанській імперській доктрині християнського добродія, щоб не руйнувати остаточно релігію як стримувальний фактор, підмурівок соціального порядку вікторіанства. Ф. Ніцше тоді писав, що «... метафізика все ще теж декому потрібна, хоч, як і досі, незламна спрага достовірного, яку широкі маси втамовують науковим позитивізмом, це печуче бажання мати щось абсолютно надійне і тривке» [7, с.272]. В образі Холмса бачимо балансування: він не є апологетом християнського віровчення і навіть говорить, що вже давно забув Біблію – як рудимент свого юнацького життя. Проте його вчинки і їх результати суголосні головним християнським принципам.

Образ Холмса гармонійно вписується в рамку описаного І. Огієнко «діяльного християнства» як найбільш адекватного для сьогодення способу сповідування Христової віри. Так, суголосність вчинків Шерлока Холмса і наслідків його діяльності християнському вченню відповідає, згідно з позицією митрополита Іларіона, уявленням про служіння Богові навіть тих, хто не вірує в Бога – т. зв. «несвідоме служіння»: «Питають ще: чи той, хто не вірує в Бога, може служити Богу? Безумовно, так, може. Служить йому, хоч і не свідомо. Служить йому, коли чим-будь служить своєму ближньому чи народові на добро...» [10, с.71]. Хоч праця Холмса не є наскрізь альтруїстично-жертвовною, бо в праці на користь суспільства Холмс насамперед реалізує свою деколи навіть егоїстичну (коли він нарікає на відсутність злочинів) потребу розумового навантаження, яка в його характері набуває відтінку фізіологічної, все ж його діяльність має очевидні соціально-позитивні наслідки. Праця однієї людини на користь іншої вважається найвищим подаянням, яке здійснює людина в ім'я Бога, вищою за усякі фізично-матеріальні жертвоприношення («Що ви зробили одному з менших братів Моїх, Мені зробили» (Мт. 25.40) [10, с.59]), оскільки «Милости Я хочу, а не Жертви!» (Мт. 9.13, 12.7, Ос. 6.6) [10, с.74].

Холмс будує лінію реалізації принципів «діяльного християнства», гостроактуальну в добу, коли справжні цінності релігії сприймаються як щось абстраговане від реального життя, бо «служити тільки одному Богові» – «легше, як реально служити ближньому» [10, с.96]. Навіть марнославство та егоїстичне самозадоволення в контексті християнства можуть сприйматись не як прояв гордіння (бо Холмс гордує тільки зверхніми і внутрішньо спорожнілими людьми типу скотлендярдівського Лестрейда), але як усвідомлення свого наближення до досконалості: «Будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний» (Мт. 5.48). І. Огієнко вбачає в кожній людині потенціал рятувати в реальному часі: «...хто хоче спасти світ, хай спасе його, живучи в світі» [10, с.53], а в суспільно корисній праці як індивідуальний лепті в загальну ідею спасіння – виконання найголо-

випіної заповіді любові. Люди, спрагли підтримки і порятунку, неодмінно шукають їх у квартирі Холмса (він позиціонується як той, хто повертає надію, знаходить вихід там, де всі інші безсилі, і користується абсолютною довірою, на нього покладаються подібно тому, як у критичний момент покладаються цілковито на Бога: «...я цілком довіряюся вам і ладен послухатися будь-якої вашої поради» [3, с.345]). Проте квартира Холмса не стає притулком для злиднених. Холмс діє саме як наставник: дає ключ до вирішення ситуації чи навіть вирішує її, проте подальший розвиток події – справа кожної окремої людини, що стає предметом нарікань Ватсона, бо доля клієнта цікавить Холмса лише настільки, наскільки він залипається його клієнтом, подальша його доля йому байдужа. Коли людина в метафоричному сенсі поставлена на ноги, але не може рухатись далі – це сигнал її слабкості, тоді вона варта піщанського презирства через відсутність волі. Такому принципу відповідає і позиція Бога: люди отримали Закон Божий, подальше їхнє життя – справа індивідуального вибору, в чому стверджується домінанта християнської свободи.

«Діяльне християнство» як концептуальне поняття ідейної складової образу Холмса перегукується із «діяльною мораллю» Ф. Ніцше, яка полягає не в слідуванні абстрактним, насаджуваним масою приписам чи аскетичному служінню Богові (бо «...яка користь від чесноти, яку не можна показати чи яка не вмє себе проявити» [9, с.32]), але в гарячковому бажанні робити те, що винятково ти можеш зробити найкраще, бо саме від цього буде найбільша користь: «...я приймаю ту мораль, яка стимулює мене діяти, – весь час щось робити, з ранку до вечора, цілими днями <...> треба зробити це добре, настільки добре, як можу це зробити тільки я!» [7, с.228].

Попри спільні для усіх детективних творів ідеї боротьби зі злочиним і викоринення соціального зла, що має на меті захистити безпорадну перед лицем насилля «маленьку людину» в традиціях християнства, все ж не всі детективні твори реалізують дану концепцію. Найбільше її розвинув і утвердив якраз Конан Дойль, тоді як логічні оповідання Едгара По, свідченням чому є як авторські коментарі до оповідань, так і загальна стратегія текстів допєнені та «Золото жука», зосереджуючись на авантюрно-пригодницькому сюжеті останнього і не пересічності мисленневих вмінь Дюпєна, залипали пафос боротьби з темними сторонами людської натури, як і пафос рятівника, в рудиментному стані. По-перше, детективні твори По дуже обмежені за кількістю, порівняно із холмсіаного, тобто їхні масштаби замалі для розгортання заданої лінії, по-друге, аспект «виховання соціуму» не зовсім співпадає із авторським задумом: Дюпєн – особистість надто «в собі», герметизована у власному мікрокосмі і в соціальному плані зламана невтіпними колізіями особистого життя, а Легран взагалі не занепокоєний моральним благополуччям суспільства (сюжет оповідання не має соціальної прив'язки) чи то держави, маючи на меті заволодіти піратським скарбом і отримати ключ до того владного способу життя, який притаманний йому зроду. Християнську концепцію героя образ Дюпєна реалізує вкрай розмито, не підпадаючи навіть під огієнківські концепції «діяльного християнства» чи «несвідомого служіння».

На противагу такому станові речей, продуманий імідж образу Холмса, його послідовна внутрітекстова реалізація та подальша інтерпретація, маркована процесами небувалої за силою та масштабами міфологізації, в сукупності зробили його найважливішим джерелом порятунку від проблем, з якими відчужений індивід ХІХ, як і ХХІ століть залипений сам-на-сам: «А людина страждає, мучиться, перепрацьовується, хворіє, стає калікою, голодує, дрижить від страху перед насильством й т.ін. – і цього ніхто не бачить!» [10, с.90].

Мотиви холмсіани ефективно апелюють до архетипних страхів, на суттєвистому рівні стверджуючи думку про світ, де над людьми все ще панує вищий розум, а від всевидячого ока не можна втаїти злий замисел. Той факт, що до Холмса й досі пліють звідусюди листи з проханням допомоги, тільки підтверджує думку про інстинктивне, яке не можливо пояснити раціонально, прагнення навіть в наш прагматичний час зберігати віру в існування джерела абсолютної істини та справедливості християнського зразка в межах земної кулі, а не в ефемерному потойбіччі. Тому Холмс і став своєрідною земною проекцією іманентної істини. В умовах соціальної нестабільності образ Холмса гіперреалізує механізм «емоційної правди», стає варіантом міфу рятівника християнсько-ніцшеанського плану (там, де їхні засади концепції не є антагоністичними між собою), суголосного також пізньовікторіанському світорозумінню, який продуктивно апелює до психологічного запиту безпеки, що в піраміді Маслоу займає друге місце після фізіологічних потреб. Механізм міфологізації «оживили» образ Холмса не на одну епоху. Ідеалізація героя як одна зі сторін міфологізації, його реперція як реальної історичної постаті у метафоричному смислі помістили образ Холмса на п'єдестал загальнонародської пам'яті. За І. Огієнком, «народ звичайно всіх забуває, але ніколи не забуває тих, хто йому чесно служить», тому «найбільша земна слава та, що постає зо служби народам»: «Вона найміцніша, бо віки триває» [10, с.75]. Так само Холмс став героєм, в образі якого спостерігається християнсько-ніцшеанський симбіоз: завдяки продуманому апелюванню до новочасних ніцшеанських та одвічних християнських цінностей автор забезпечив тривале життя своєму герою, перспективи побутування якого наразі тільки оптимістичні.

Список використаних джерел:

1. Абрамович С. Політична концепція християнства в контексті руйнації та спроб реставрації античної культури / Семен Абрамович // Роздуми про глобальну політичну теорію (в контексті енцикліки «Caritas in Veritate»). Матеріали доповідей у секціях учасників Міжнародної наукової конференції (Львів, 13-14 березня 2014 року). – Львів : Український католицький університет. – С. 7-8.
2. Вишневецький О. Проблема повернення до традиційно-християнських засад / О. Вишневецький // Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – Дрогобич : Коло, 2006. – С. 94-96.
3. Дойль А.К. Пригоди Шерлока Холмса: в 4-ох тт. / А.К. Дойль ; пер. з англ. В. Панченка. – К. : Веселка; Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010.
4. Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич / Дж. Кемпбел. – К. : Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 392 с.
5. Кондратов А.М. Как рождаются мифы XX века / А.М. Кондратов, К.К. Шилик. – Ленинград : Лениздат, 1988. – 176 с.
6. Муравник Г. Чарльз Дарвин: атеист или христианин? / Галина Муравник // Журнал «Фома». – 2005. – № 6 (29) [Режим доступу: http://azbyka.ru/vera_i_neverie/-nauka_i_religiya/1g41-all.shtml]
7. Ницше Ф. Веселая наука / Ф. Ницше ; пер. с нем. М. Кореновой, С. Степанова, В. Топорова. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2011. – 352 с.
8. Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое: Книга для свободных умов / Ф. Ницше ; пер. с нем. С. Франка. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2013. – 384 с.
9. Ницше Ф. Утренняя заря / Ф. Ницше ; пер. с нем. И.И.С. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2012. – 384 с.
10. Огієнко І. Служити народам – то служити Богові / Іван Огієнко ; упоряд., авт. передмови та коментарів М.С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2013. – 448 с.
11. Павлюк Л. Міфопоетика і міфополітика: міф, контрміф і антиміф / Л. Павлюк // Медіа Критика. – Львів, 2008. – №2. – С. 8-11.

12. Сверстюк С.О. Не мир, а меч. Есеї / С.О. Сверстюк. — Луцьк : ВМА «Терен», 2008. — 500 с.
13. Фройд З. Поет і фантазування / З. Фройд // Антологія світової літературно-критичної думки 20 ст. / за ред. М. Зубрицької. — Львів, 1996. — С. 85-90.
14. Юнг К.Г. АІОН/ Исследование феноменологии самости / Юнг Карл Густав. — М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 1997. — 336 с.
15. Ярмусь С. Людина в світобаченні й ідеології митрополита Лларіона (Огієнка) / С. Ярмусь // Іван Огієнко (митрополит Лларіон) — патріот, вчений, богослов: Ювілейний зб. / за ред. А. Колодного. — К. : Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАНУ, 2012. — С. 66.
16. Frank L. Victorian Detective Fiction and the Nature of Evidence: The Scientific Investigations of Poe, Dickens, and Doyle / L. Frank. — London : Palgrave Macmillan, [2003] 2009. — 249 p.
17. Palmaro M. Supernatural, Dear Watson / M. Palmaro, A. Gnocchi. — Milan : Ancora, 2002. — 176 p.
18. Paul R.S. Whatever Happened to Sherlock Holmes: Detective Fiction, Popular Theology, and Society / R.S. Paul. — SIUPress, 1991. — 305 p.
19. Rowbotham J. Criminal Conversations: Victorian Crimes, Social Panic, and Moral Outrage / Judith Rowbotham, Kim Stevenson. — Ohio State University Press, 2005. — 318 p.
20. Wiener, M.J. Reconstructing the Criminal: Culture, Law, and Policy in England, 1830-1914 / M.J. Wiener. — Cambridge University Press, 1994. — 381 p.

The article investigates the problem of heroization of Sherlock Holmes' character in the context of reduction of Christian human conception in present society. At the same time Conan Doyle's «ideal detective» is an embodiment of individualistic spirit of Modern, it is not deprived of nietzschean features. That is why the analysis of this psychohistorical model in comparison with Christian ideal (viz. Ivan Ohienko's concept of «active Christianity») offers the challenge for new interpretation of the author's intention.

Key words: detective, hero, criminalization, moral and religious crisis, Christian human conception, Nietzschean doctrine.

Отримано: 10.02.2015 р.

УДК 811.124:811.161.2(092)

Т. В. Сторчова

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛАТИНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ТА НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті досліджується питання відображення латини у професійній та науковій діяльності Івана Огієнка. Зокрема, проаналізовано та систематизовано лексикографічні праці вченого: «Український стилістичний словник» та «Етимологічно-семантичний словник української мови». Розглянуто шляхи адаптації латиномовного матеріалу спадщини Івана Огієнка у навчальний процес класичних університетів України.

Ключові слова: Іван Огієнко, латинська мова, латинізм, лексикографічна робота, наукова термінологія, самостійна робота у вищій школі.

Освітня європейська традиція, започаткована у XIII ст., справедливо визначила для латини одне із центральних місць у системі навчання гімназій, а згодом університетів Європи. Цілком закономірним є той факт, що визначні постаті науки, мистецтва, літератури долучаються до джерел латини ось вже